

Autorka: Bogdana Micovčinová

Prečo ozbrojený útok na Ukrajinu zo strany Ruskej federácie nie je vecou názoru?

*Žijeme v časoch, kedy každý môže byť „odborníkom“ v akejkoľvek oblasti a dokonca
vo viacerých sférach súčasne.*

Svet je tak preplnený expertmi a presýtený ich názormi. Zatiaľ čo pomyselní odborníci už stihli rozobrať tému Covid-19 na vlákna, do ich sféry expertízy veľmi vhodne prišla nová téma, ozbrojený útok voči Ukrajine zo strany Ruskej federácie. Dochádza teda k šokujúcim transformáciám. V noci zaspávajú ako vedci a odborníci v oblasti medicíny, ráno sa budia ako renomovaní právnici.

Predstavme si nasledovnú situáciu. Vo štvrtok sa osoba A zobudí o 5:00, je zmätená a rozospatá. Srdce jej divo búši a telo paralyzuje strach. Jediná myšlienka, ktorá jej pulzuje v hlave znie, niekto je v mojom dome. Po niekoľkých mučivých minútach, ktoré chutia ako nekonečno naberie odvahu a zíde dolu po schodoch. Ocitne sa zoči voči nepriateľovi. Votrellec má v ruke zbraň. Prázdnyimi očami sa pozrie na osobu A, pričom nedbalo mykne plecóm: „O nič nejde, môžem vylomiť zámok na dverách, vstúpiť do obývačky, a namieriť na teba zbraň. Vlastne to nie je ani tvoj dom, odteraz je môj.“

Votrellec mal určite dôvody na to, aby vstúpil do domu osoby A, ako aj na to, aby si privlastnil jej dom. Predsa -bez vetra sa ani lístok nepohne. Osoba A si vďačne vypočuje názory „internetových expertov“, ktorí bezpochyby majú ústavou garantované právo slobodne zastávať názory, teda pokým ich konanie nenapĺňa znaky skutkovej podstaty trestného činu v zmysle Trestného zákona. Osoba A sa napokon veľmi rozumne obráti na orgány činné v trestnom konaní, prípadne si zaobstará aj právnika.

Zatiaľ čo na vnútroštátnej úrovni platia všeobecne záväzné právne predpisy a na situáciu s votrelcom možno aplikovať ustanovenia Trestného zákona a Trestného poriadku, na nadnárodnej úrovni rovnako platia určité pravidlá.

Autorka: Bogdana Micovčinová

Jedinečné miesto tu zastáva napr. medzinárodné právo, medzinárodné ľudské práva, medzinárodné humanitárne právo a medzinárodné trestné právo. Ich dodržiavanie je kľúčové na predídenie chaosu a možných konfliktov na medzinárodnej úrovni. Vráťme sa teraz k ozbrojenému útoku na Ukrajinu zo strany Ruskej federácie zo dňa 24. februára 2022.

Prezident Ruskej federácie odôvodňuje ozbrojený útok na Ukrajinu kolektívnym právom na sebaobranu v zmysle čl. 51 Charty OSN. Vladimír Putin uznal nezávislosť samozvanej „Doneckej ľudovej republiky“ a „Luhanskej ľudovej republiky“ ešte pár dní pred útokom, a teda 21. februára 2022. Uznal ich ako nezávislé štáty. Podľa vyjadrení Vladimíra Putina, zo strany Ukrajiny údajne dochádza k páchaniu genocídy voči rusky hovoriacim obyvateľom v samozvaných republikách od roku 2014. Z odôvodnenia vyplýva, že útokom na Ukrajinu teda pomáha dvom „štátom“ v ozbrojenom konflikte s Ukrajinou. Rovnakú argumentáciu využívajú viacerí internetoví „odborníci na medzinárodné právo“ a neúnavne šíria svoje názory naprieč internetovým priestorom.

1. Ozbrojený útok Ruskej federácie na Ukrajinu a záväzky vyplývajúce z Charty OSN

OSN združuje 193 štátov sveta ktoré sa zaviazali spolupracovať a podporovať ciele vytýčené v jej Charte. Ukrajina ako aj Ruská federácia sú jej členské štáty. Dokonca Ruská federácia je stály člen Bezpečnostnej rady OSN, ktorá má hlavnú právomoc v oblasti zabezpečovania medzinárodného mieru a bezpečnosti. Charta je základný dokument OSN, ktorý v Preambule stanovuje nasledovné: **„My ľud spojených národov, odhodlaní uchrániť budúce pokolenia pred metlou vojny, ktorá dvakrát v priebehu nášho života priniesla ľudstvu nevysloviteľné strasti.“**

Ďalej, čl. 2 ods. 4 Charty OSN znie nasledovne: *„Všetci členovia Organizácie Spojených národov sa vystríhajú vo svojich medzinárodných stykoch hrozby silou alebo použitia sily proti územnej celistvosti alebo politickej nezávislosti každého štátu, ako aj každého iného spôsobu nezlučiteľného s cieľmi Organizácie Spojených národov.“* A čl. 2 ods. 3: **„Všetci členovia Organizácie Spojených národov riešia svoje medzinárodné spory mierovými prostriedkami tak, aby neohrozili medzinárodný mier a bezpečnosť ani spravodlivosť.“**

Autorka: Bogdana Micovčinová

V zmysle čl. 51 Charty OSN, ak dôjde k ozbrojenému útoku proti členovi OSN, štát ma prirodzené právo na individuálnu alebo kolektívnu sebaobranu. Vstupom ozbrojených vojsk na územie Ukrajiny, Ruská federácia porušila vyššie vymedzené záväzky vyplývajúce z Charty OSN, a preto má Ukrajina právo na sebaobranu.

2. Uznanie Doneckej ľudovej republiky“ a „Luhanskej ľudovej republiky“ Ruskou federáciou je v rozpore s právom na sebaurčenie resp. s medzinárodným právom

Ukrajina je nezávislý štát, ktorého územná celistvosť, ako aj suverenita je uznaná naprieč medzinárodným priestorom. Charta OSN v čl. 1 ods. 2 vymedzuje princíp sebaurčenia národov, v súčasnosti možno hovoriť už o práve na sebaurčenie národov. Rozlišujeme internú a externú rovinu tohto práva. Pre účely textu je relevantná práve externá forma, ktorá sa spája so secesiou resp. odtrhnutím sa od územia suverénneho štátu a vytvorením vlastného štátu. Vychádzajúc z čl. 1 ods. 2 Charty OSN, externé právo na sebaurčenie si môžu uplatniť **len národy**.

Menšiny nemajú externé právo na sebaurčenie. Nemôžu sa odtrhnúť od materského štátu a vytvoriť si vlastný štát, takéto právo majú v zmysle čl. 1 ods. 2 Charty OSN len národy. Čo však v prípade, ak by určitá menšina bola utláčaná materským štátom?

V tejto súvislosti možno spomenúť spor o Alandské ostrovy z roku 1920. Alandy boli celé storočia súčasťou Švédska, ktoré ich však po prehranej vojne v roku 1809 prenechalo spolu s Fínskom Rusku. V roku 1917, Fínsko získalo nezávislosť. Švédski obyvatelia súostrovia, ktorí tvorili približne 97 % celkového obyvateľstva ostrova, požadovali pripojenie ku Švédsku. Spor medzi Švédskom a Fínskom o ostrovy napokon prerokovala Spoločnosť národov, predchodca OSN. V Správe Komisie Spravodajcov sa opäť zdôraznila stabilita a teritoriálna integrita štátu, ktorá musí prevážiť nad túžbou menšín odčleniť sa od materského štátu. V správe sa však uvádza aj to, že v prípade ak štát utláča alebo prenasleduje menšiny na svojom území, v tom prípade odčlenenie od materského štátu možno uznať ako krajné riešenie. Utláčanie zo strany Fínov voči obyvateľom ostrova sa však nepotvrdilo. Ostrovy sú autonómnou oblasťou Fínska. (Pozri na: Report of the Commission of Rapporteurs on the Aaland Islands Question, League of Nations, 1921 (B7.21/68/106).

Autorka: Bogdana Micovčinová

Prijatím Charty OSN v roku 1945, došlo k zakotveniu princípu **sebaurčenia národov**. Závěry zo sporu o Alandské ostrovy, a teda že menšiny si môžu uplatniť externé právo na sebaurčenie a odtrhnúť sa od materského štátu v prípade, ak sú utláčané zo strany štátu, nemožno považovať ako medzinárodne uznané.

Nie je však práve Kosovo príkladom, kedy si menšina uplatnila externé právo na sebaurčenie a odtrhla sa od materského štátu? Kosovskí Albánci skutočne predstavovali menšinu na území Srbska, ktorá bola utláčaná materským štátom. (Pozri na: Commission on Human Rights, Report on the Fifty-Fifth Session, Supplements No. 3, E/CN.4/1999/167, Situation of human rights in Kosovo, 1999 alebo na <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/141/141-20091208-ORA-01-00-BI.pdf>). Medzinárodný súdny dvor v Haagu, súd v rámci štruktúry OSN, v poradnom posudku neuviedol, či majú menšiny externé právo na sebaurčenie v prípade útlaku zo strany materského štátu. Ide teda o prípad osobitného druhu, pričom v súčasnosti nezávislosť Kosova uznalo 98 z 193 členských štátov OSN. Ruská federácia dodnes neuznala jeho nezávislosť. Paradoxne, nič jej však nebránilo v uznaní nezávislosti samozvaných republík.

Ak by menšiny aj mali medzinárodne akceptované právo odčleniť sa, v prípade útlaku zo strany materského štátu, takúto teóriu by nebolo možné aplikovať na ruskú menšinu na východe Ukrajiny resp. dve neuznané republiky, vzhľadom k tomu, že tvrdenia Ruskej federácie o genocíde alebo utláčaní ruskej menšiny na Ukrajine nie sú potvrdené monitorovacími mechanizmami pôsobiacimi na území. Špeciálna monitorovacia misia OBSE, (členské štáty OBSE sú Ukrajina, ale aj Ruská federácia), má úplný prístup do vládou kontrolovaných oblastí Ukrajiny a nikdy nevyhlásila nič, čo by sa len vzdialene podobalo obvineniam prezidenta Ruskej federácie. (Verejne dostupné správy si možno prečítať na: <https://www.osce.org/ukraine-smm/reports>). Navyše Ukrajina podala sťažnosť proti Ruskej federácii na Medzinárodný súdny dvor v Haagu vo veci zneužitia pojmu genocída na účely odôvodnenia jej agresie voči Ukrajine. 16. marca 2022, Medzinárodný súdny dvor vydal predbežné opatrenie, v ktorom vyzval Ruskú federáciu okamžite zastaviť vojenskú operáciu, ktorú začala 24. februára 2022 na území Ukrajiny. (Pozri na: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/182/182-20220316-ORD-01-00-EN.pdf>)

Autorka: Bogdana Micovčinová

Vychádzajúc z vyššie uvedeného možno skonštatovať, že ruská menšina na východe Ukrajiny nemá externé právo na sebaurčenie, a teda sa nemohla odčleniť od materského štátu, Ukrajiny a vytvoriť si vlastné štáty. Ich uznanie Ruskou federáciou predstavuje zásah do teritoriálnej integrity suverénneho štátu. Keďže samozvaná „Donecká ľudová republika“ a samozvaná „Luhanská ľudová republika“ nie sú štáty v zmysle medzinárodného práva, Ruská federácia nemohla aplikovať kolektívne právo na sebaobranu podľa čl. 51 Charty OSN, a teda konanie Ruskej federácie voči Ukrajine nemožno odôvodniť žiadosťou o pomoc alebo nejakou dohodou o vzájomnom priateľstve zo strany napadnutých „štátov,“ keďže štátmi nie sú. Skutočnosť, že ich uznala Ruská federácia z nich štáty nerobí.

Pár slov na záver...

Rozličným názorom k ozbrojenému útoku na Ukrajinu zo strany Ruskej federácie sa nedá celkom vyhnúť, najmä nie v online priestore. Väčšinou ide však len o donekonečna opakujúce sa vágne vety, bez hĺbky, bez zdrojov. Ich autori vystupujú ako odborníci v každej oblasti či už spoločenskej, medicínskej alebo právnej. Online diskusie zakončujú väčšinou rovnako vágnymi vetami ako napr., „ani lístok bez vetra sa nepohne“, „čas ukáže pravdu“ alebo „ja mám svoj názor, ty svoj a oni svoj“. Lenže ozbrojený útok zo strany Ruskej federácie na Ukrajinu nie je vecou názoru, ale faktov a práva.

